

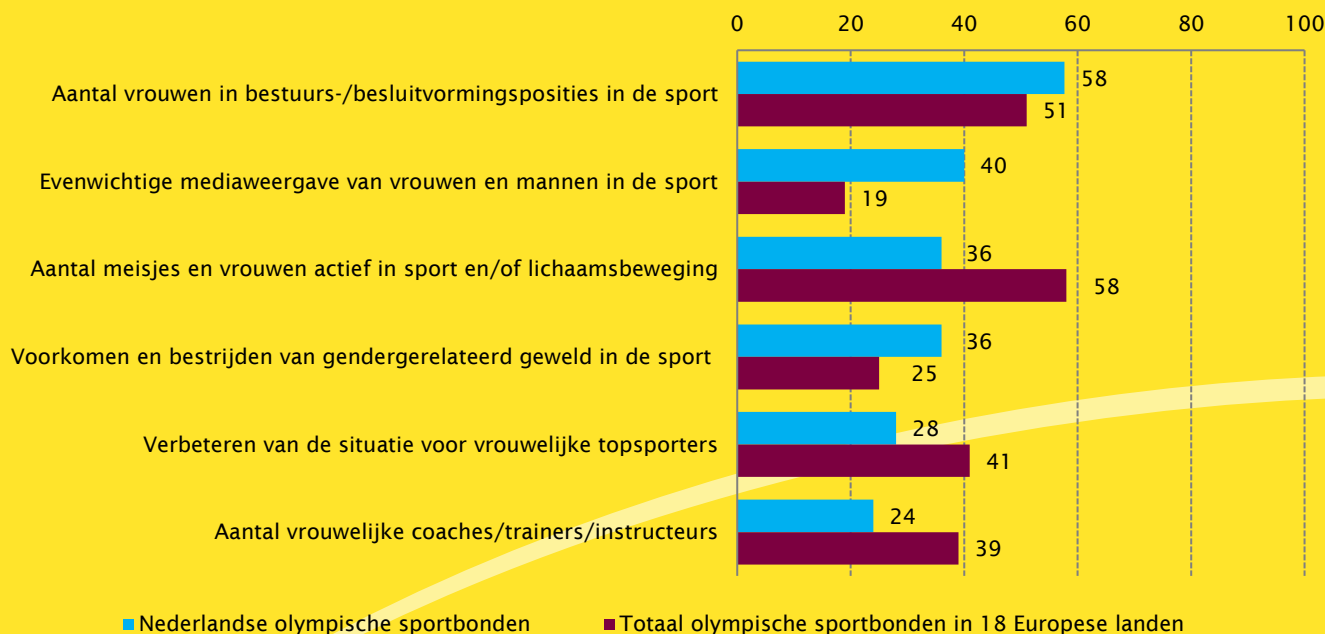
Vrouwen in de georganiseerde sport

Verankering van gendergelijkheid in bondsbeleid; acties en opbrengsten

Factsheet 2019/18

Resie Hoeijmakers & Agnes Elling

Figuur 1 Aandeel olympische sportbonden dat sinds 2015 acties/maatregelen heeft geïmplementeerd gericht op aspecten van gendergelijkheid, in Nederland (n=27) en in 18 Europese landen (n=526; in procenten)

Bron: Europese Unie en Raad van Europa 'All-in: Towards gender balance in sport' (Erasmus+), 2018-2019. Bewerking: Mulier Instituut.

Hoewel mannen en vrouwen ongeveer even vaak aan sport doen, blijft gendergelijkheid in de sport op bestuurlijk, coachend en arbitrerend vlak achter (Hoeijmakers & Elling, 2019). Wel zijn positieve ontwikkelingen gaande. Zo is in mei 2019 Anneke van Zanen aangesteld als nieuwe voorzitter van sportkoepel NOC*NSF en maakte de KNVB in aanloop naar het WK vrouwenvoetbal 2019 bekend het aantal vrouwelijke KNVB-scheidsrechters de komende vier jaar te willen verdubbelen. Maar in welke mate is het streven van sportbonden naar gendergelijkheid verankerd in het beleid? Wat voor maatregelen worden geïmplementeerd en hoe scoort Nederland op het gebied van gendergelijkheid in vergelijking met andere Europese landen? In het kader van een gezamenlijk project van de Europese Unie en de Raad van Europa ('[ALL-IN – Towards gender balance](#)') is in 2019 onderzoek gedaan naar gendergelijkheid in de olympische sporten in 18 Europese landen, waaronder Nederland. De vragenlijst werd in Nederland ingevuld door 27 olympische bonden (90%) en door 28 niet-olympische bonden (61%).

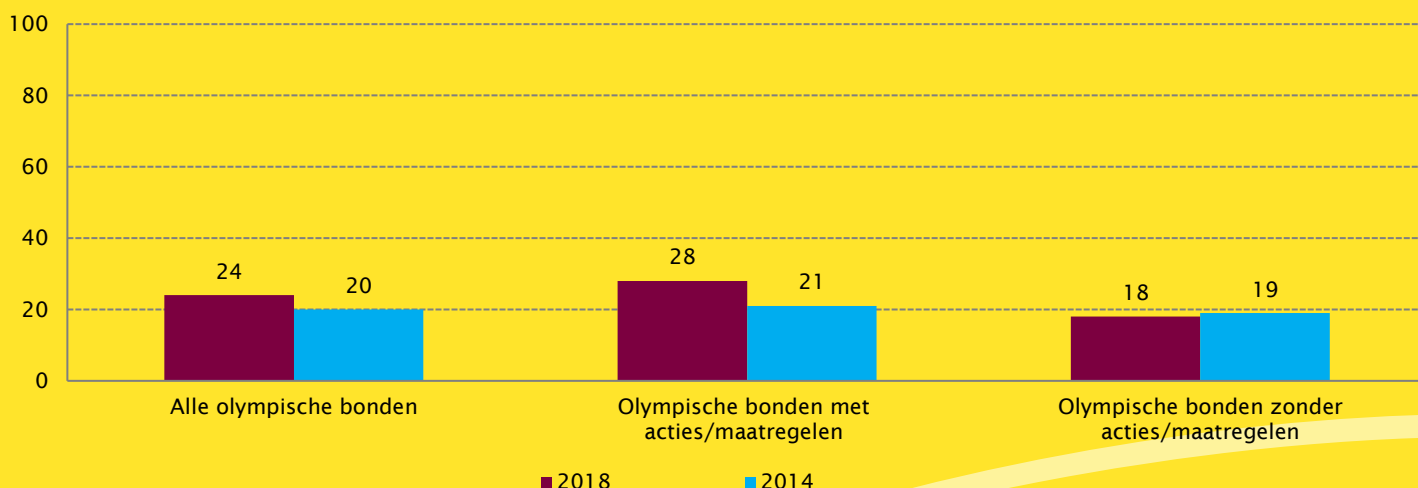
Weinig beleidsmatige verankering van gendergelijkheid

Een meerderheid van de 27 Nederlandse olympische bonden geeft aan sinds 2015 acties/maatregelen te hebben

geïmplementeerd gericht op gendergelijkheid (figuur 1). De meeste aandacht bij olympische bonden gaat uit naar acties/maatregelen gericht op het vergroten van het aantal vrouwen in besturen (58%), in de media (40%), in sportparticipatie en/of lichaamsbeweging (36%) en het voorkomen en bestrijden van gendergerelateerd geweld (36%). Minder aandacht gaat uit naar het vergroten van het aantal vrouwelijke coaches (24%) en het verbeteren van de situatie voor vrouwelijke topsporters (28%). Bij de olympische bonden in veel andere Europese landen is relatief meer aandacht voor het vergroten van de sportparticipatie van meisjes en vrouwen, de situatie voor vrouwelijke topsporters en het aantal vrouwelijke coaches. De niet-olympische bonden besteedden de afgelopen jaren – met uitzondering van stimulering van sportparticipatie onder meisjes (36%) - op alle aspecten minder aandacht aan gendergelijkheid dan olympische bonden. Zo trof 24 procent van de niet-olympische bonden maatregelen gericht op het vergroten van vrouwen in besturen/besluitvormende posities in de sport.

Ondanks de bovengenoemde maatregelen in de afgelopen jaren, blijkt het streven naar gelijkheid tussen mannen en vrouwen in de sport bij de meeste sportbonden niet verankerd in beleid. Bij ongeveer een kwart van de

Figuur 2 Aandeel vrouwelijke bestuurders van Nederlandse olympische sportbonden mét (n=15) en zónder (n=11) acties/maatregelen gericht op het vergroten van het aantal vrouwelijke bestuurders in 2014 en 2018 (in procenten)

Bron: Europese Unie en Raad van Europa 'All-in: Towards gender balance in sport' (Erasmus+), 2018-2019. Bewerking: Mulier Instituut.

olympische bonden (n=7) en één op de tien niet-olympische bonden (n=2) is gendergelijkheid vermeld in het huidige meerjaren-/jaarplan. In de andere Europese landen is dit bij de helft van de olympische bonden het geval. Daarnaast gaven vier olympische bonden aan een specifiek beschreven beleid en/of een actieplan te hebben gericht op gendergelijkheid.

Gendervriendelijke benoemingsprocedures

Bonden met maatregelen gericht op het vergroten van het aantal vrouwen in besturen (n=21), doen dat met name door gendervriendelijke verkiezings- en of benoemingsprocedures te hanteren (82%) en in veel mindere mate door posities te reserveren voor vrouwen (29%) of het benoemen van genderquota/-doelstellingen (24%). Ondanks deze maatregelen blijft het aantal vrouwen in besturen van Nederlandse sportbonden verre van evenwichtig. In 2018 was een kwart van de olympische bondsbestuurders vrouw (24%), bestonden de besturen van één op de vijf olympische bonden (19%) uit enkel mannen en was één op de tien voorzitters van olympische bonden (8%) vrouw.

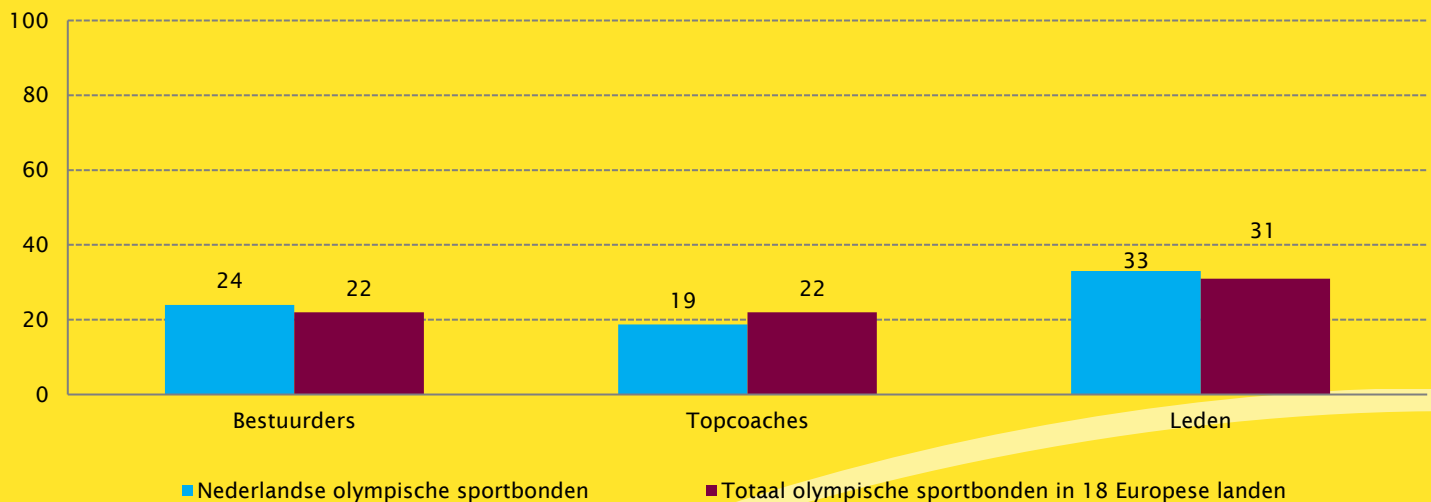
Figuur 2 laat zien dat bij olympische sportbonden die sinds 2015 acties/maatregelen hebben ingevoerd om het aantal vrouwelijke bestuurders te vergroten, het aandeel vrouwen sinds 2014 licht is toegenomen (van 21% naar 28%). Bij bonden zonder maatregelen trad geen verandering op (van 19% naar 18%). Dit lijkt te betekenen dat groei van het aandeel vrouwen in sportbesturen niet vanzelf gaat, maar dat daarvoor concrete acties en maatregelen nodig zijn.

Ook als het gaat om het vergroten van het aantal vrouwelijke coaches/trainers/instructeurs wordt dit met name gedaan door het hanteren van gendervriendelijke verkiezings- en of benoemingsprocedures (71%). Andere acties vinden nauwelijks plaats, terwijl meer aandacht voor het vergroten van het aantal vrouwelijke topcoaches zeker wenselijk is gezien de sterke ondervertegenwoordiging van vrouwen in deze functies. Hoewel ongeveer de helft van de geregistreerde trainers bij olympische bonden vrouw is (46%), is bij bondscoaches een op de vijf vrouw (19%). Ook bij olympische sportbonden met meer dan 40 procent vrouwelijke leden (n=10), blijft het aandeel vrouwelijke bondscoaches beperkt (21%). Des te opvallender is de geringe beleidsaandacht van bonden voor het vergroten van het aantal vrouwelijke toptrainers. Waar het aandeel vrouwelijke bondsbestuurders in Nederland net iets boven het gemiddelde van alle deelnemende 18 Europese landen ligt, is het aandeel vrouwelijke topcoaches net iets lager dan het gemiddelde over alle landen (figuur 3).

Actieplannen gericht op sportparticipatie en mediapresentatie

Hoewel mannen en vrouwen in Nederland ongeveer even veel aan sport doen, participeren vrouwen minder vaak in de georganiseerde sport. Ongeveer een derde van alle leden van clubs aangesloten bij olympische sportbonden is vrouw (33%, figuur 3). Dit is vergelijkbaar met het gemiddelde over alle 18 Europese landen (31%) die aan de ALL-IN studie deelnamen. Het aantal vrouwelijke leden verschilt sterk per

Figuur 3 Aandeel vrouwelijke bestuurders, topcoaches en leden bij Nederlandse olympische sportbonden (n=27) en de olympische sportbonden in 18 Europese landen (n=526; in procenten)

Bron: Europese Unie en Raad van Europa 'All-in: Towards gender balance in sport' (Erasmus+), 2018-2019. Bewerking: Mulier Instituut.

sport. Bij ongeveer een derde van de olympische sportbonden (n=10) bestaat meer dan 40 procent van het ledenbestand uit meisjes en vrouwen. Een aantal van deze bonden geeft aan dat niet zozeer het vergroten van het aantal vrouwen/meisjes, maar dat juist het stimuleren van mannen/jongens om hun sport te beoefenen van belang is.

De meest gebruikte instrumenten door Nederlandse sportbonden gericht op het vergroten van het aantal vrouwelijke leden is een schriftelijk actieplan (50%, vooral niet-olympische bonden) en het organiseren van proefsessies alleen voor meisjes en vrouwen (50%, vooral olympische bonden), gevolgd door bewustwordingscampagnes (44%) en financieren van specifieke projecten voor meisjes/vrouwen (44%). Vooral olympische bonden zetten in op het veranderen van het sportaanbod en de competities.

Vier op de tien olympische en een op de drie niet-olympische sportbonden in Nederland hebben sinds 2015 acties ondernomen voor een meer evenwichtige mediaweergave van vrouwen en mannen in de sport. Slechts enkele sportbonden (13%; 5 olympische en 1 niet-olympische) hebben ook richtlijnen ontwikkeld voor een genderevenwichtige weergave van communicatiemateriaal (teksten, afbeeldingen, enz.), waaronder sociale media. Vergelijkbaar met het gemiddelde in de 18 Europese landen (17%), lag het aandeel vrouwen van alle Nederlandse journalisten die aanwezig waren bij de Olympische

en Paralympische Spelen in Rio (2016) en Pyeongchang (2018) op 20 procent.

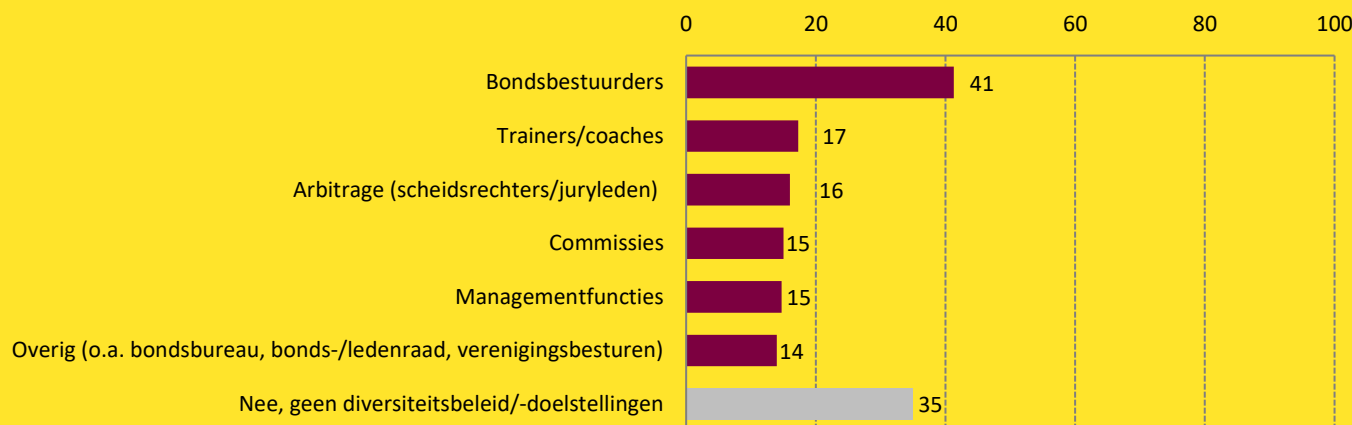
Opname regels tegen gendergerelateerd geweld

De bonden die zich inzetten om gendergerelateerd geweld in de sport te voorkomen en te bestrijden (n=15, waarvan 9 olympische bonden) hebben veelal een scala aan maatregelen geïmplementeerd. 80 procent van deze bonden heeft een vermelding in de statuten/regels/wetten van de organisatie opgenomen die gendergerelateerd geweld verbiedt. Andere veelgebruikte instrumenten zijn een gedragscode voor coaches/bestuurders (80%), richtlijnen voor het omgaan met gendergerelateerd geweld (67%) en het aanbieden van ondersteunende diensten voor slachtoffers (67%). Zes sportbonden (waarvan 4 olympische) beschikken over een specifiek schriftelijk beleid en/of actieplan ter voorkoming en bestrijding van gendergerelateerd geweld in de sport.

Aandacht voor gendergelijkheid in opleidingen en scholing

Wat betreft gendergelijkheid in het algemeen en gendergerelateerd geweld is de bonden tevens gevraagd of hier specifiek aandacht naar uitgaat in de door bonden verzorgde opleidingen en scholing voor trainers en coaches. Tien olympische bonden (42%) en zeven niet-olympische bonden (29%) bevestigen dat zij onderwerpen over gendergerelateerd geweld in de sport hebben opgenomen in trainersopleidingen. Voor meer algemene kwesties van gendergelijkheid blijkt minder

Figuur 4 Beleid en/of doelstellingen gericht op het vergroten en/of behouden van sociale diversiteit bij bestuurders en/of andere functies in Nederlandse sportbonden (n=72; in procenten)

Bron: Bondenmonitor NOC*NSF, 2018. Bewerking: Mulier Instituut.

aandacht in het training- en scholingsaanbod van de bond; dit wordt gedaan door zes olympische (25%) en twee niet-olympische bonden (8%).

Bredere aandacht voor inclusie en diversiteit

Ook via de bondenmonitor van NOC*NSF in 2018 zijn bonden bevraagd naar hun diversiteitsbeleid en/of doelstellingen, zowel gericht op gender als op andere vormen van ongelijkheid. Hieruit blijkt dat 65 procent van de bonden beleid of doelstellingen heeft om diversiteit en inclusie in de sport binnen kaderfuncties te bevorderen, voornamelijk gericht op diversiteit in bondbesturen (41%, zie figuur 4). Dit beleid is vooral gericht op het vergroten van het aandeel vrouwen, gevolgd door diversiteit naar leeftijd (veelal gericht op meer jonge bestuurders). Voor andere kaderfuncties (trainers/coaches, arbitrage, management) en andere vormen van diversiteit (o.a. etniciteit, beperking) is beduidend minder aandacht.

Daarnaast geeft een op de vijf bonden (21%) aan diversiteit mee te nemen in de scholing en trainingscursussen van trainers/coaches. In de scholing van arbitrage (15%), bondsbestuurders (10%) en managementfuncties (6%) is hiervoor nog minder aandacht. Gevraagd naar de grootste uitdagingen met betrekking tot diversiteit benoemden de bonden 'gendergelijkheid' (33%) en 'de inclusie van jongeren' (30%) het vaakst, gevolgd door de inclusie van mensen met beperkingen (27%). De acceptatie van seksuele diversiteit (lhbt-inclusie; 6%) zien zij het minst als uitdaging.

Conclusie

Hoewel het aandeel vrouwen en mannen in met name de organisatie van de georganiseerde (wedstrijd)sport verre van evenwichtig is, is het streven naar gendergelijkheid nauwelijks verankerd in het beleid van sportbonden. De meeste aandacht bij het streven naar gendergelijkheid van bonden gaat uit naar het vergroten van het aantal vrouwelijke bestuurders. Dit gebeurt vooral door relatief passieve maatregelen zoals gendervriendelijke verkiezingsprocedures en slechts beperkt door het hanteren van specifieke doelstellingen of quota. Opvallend is dat het fors achterblijven van het aantal vrouwelijke topcoaches en het voorkomen van gendergerelateerd geweld, gezien de excessen in de afgelopen jaren, relatief weinig aandacht krijgen. De resultaten laten ook zien dat het ontwikkelen van specifiek beleid effectiever is dan afwachten of meer gendergelijkheid zich vanzelf ontwikkelt. In dat kader is het van belang ontwikkelingen te blijven monitoren en de effectiviteit van de geïmplementeerde instrumenten en maatregelen te evalueren.

Verantwoording data

De resultaten in dit factsheet zijn op basis van data van het project "**ALL IN - Towards gender balance**" van de Europese Unie en de Raad van Europa. In het kader van dit project zijn in 2019 gegevens over gender(on)gelijkheid in de sport verzameld in 18 Europese landen (Albanië, Oostenrijk, Azerbeidzjan, België, Bulgarije, Kroatië, Tsjechië, Denemarken, Finland, Frankrijk, Georgië, Israël, Litouwen, Montenegro, Nederland, Portugal, Servië en Spanje). In Nederland is de vragenlijst door 55 sportbonden (27 olympisch en 28 niet-olympisch), NOC*NSF en het ministerie van VWS ingevuld. De bondenmonitor is een jaarlijkse vragenlijst die NOC*NSF onder de bij haar aangesloten sportbonden uitzet. De vragenlijst over 2018 is door 72 bonden (95%) ingevuld.